Deus aūt pac. Vos ſitis ſapiētes· deus autē ꝯteret ſathanā .i. falſos ꝑdicatores· vel quēlibet vobis aduerſantē hominē vel dyabolū.
Sub pedibus. Vt caput .i. primos motus ſuggeſtionū ꝯtemnatis ſicut eue in figura eccleſie dictū eſt.
Gratia. Gratiā quā ꝓmiſit ī aduentu ſuo: iam optat eis.
Salutat vos thimo. Tot ⁊ tanti cōgaudent veſtro ꝓfectu· ⁊ ideo ꝑſeuerare vos decet.
Et uniuerſam.
Et ſupra dixerat omnes eccleſias. Sed hic dicit eccleſiā alterius ꝓuincie. vñ caius erat
Ei aūt qui po.
Sic ego moneo: Ei autē qui poteſt vos cōfirmare ſit gloria · a quo ſolo omnia. In quo epiſtole notat ſumma.
Secundum re. myſt. Myſterium dicit icarnationē chriſti ⁊c. que eternis tꝑibus erant abſcōdita · quia licet ex aliqua ꝑte antiquis patribus fuiſſent cognita: plene tamē a nullo fuerūt ſcita· quouſqꝫ ſuo tēpe ꝑ ipſum chriſtū ſunt reuelata Scripturis ꝓphetarū ab eo reſeratiſ· teſtimonium dantibus huic ꝑdicatōni. patefactu in cunctis gentibus ad obediendū .i. vt obediant fidei bene opādo. taciti. alijs· ſed cogniti ſoli deo· q꜡ ⁊ ſi ſit modo hominibus reuelatum· tamē ſoli deo cognitū ē: quia ſolus nouit cur ita factū ē. In quo reprimit inquiſitores qui querūt cur tantum diſtulit deus· cur tot gentes ꝑire ꝑmiſit.
Eterni dei. Solꝰ deus ꝓprie eternus dicit· quia ſine initio· ⁊ ſine fine· ñ ſic ignis eternus· qui licet ſine fine initiū tamē habet. Illa ē ergo vera eternitas que ē vera īmortalitaſ hec ē illa ſumma incōmutabilitas· quā ſolꝰ deus habet ꝙ īmutari omnino nō poteſt. aliud eſt enim aliqd non mutari· cū poſſit mutari. aliud aūt non poſſe ꝓrſus mutari. Sic ergo hō dr bonꝰ· nō tñ ſicut deus· de quo dictū ē. Nemo bonꝰ niſi ſolus deꝰ. Sic hō dicit immortalis anima· nō tamē ſicut deꝰ de quo dictum ē· Solus habet īmortalitatē. Sic ⁊ homo dicit ſapiēs· non tamen ſicut deus· de quo dictū eſt. Soli deo ſapiēti· Sic dicit ignis eternus· nō tñ ſicut deꝰ· cuius ſolius īmortalitas ipſa ē vera eternitas·
Soli deo ſa. Hic error quibuſdā ſurrepit arbitrantibus ſolū patrem hic ſignificari ⁊ ipſum ſolū vere ſapientē eſſe· cū tamen nō ſit dictū· ſoli ſapienti patri· ſed ſoli ſapiēti deo· ⁊ deus vnus ipſa trinitas · vt ſic intelligamꝰ ſolū deum ſapientē ſicut intelligimꝰ ſolū deū potentē .i. patrē ⁊ filiū ⁊ ſpiritūſanctum· qui ē vnus ⁊ ſolus deus· cui ſoli ſeruire iubemur. Si tñ dixiſſet apoſtolus Soli ſapiēti patri. Non tamē ſic ſeparet filiū vel ſpiritūſanctū Sicut in apoc. de filio legit· qui habet nomē ſcriptū: qd nemo ſcit niſi ipſe Nec ideo tamē dicit pater neſcire hoc nomē· a quo ⁊ filius inſeꝑabilis. Sicut ergo ſcit pater· qd nemo ſcire dictus eſt niſi filius. quia inſepabiles ſunt pater ⁊ filius· Sic etiā ſi dictū eſſet ſoli ſapiēti patri ſimul intelligi deberet ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus· q꜡ inſepabiles ſunt.
Cui honor. Si auferas cui: abſoluta ē lectio. Beatꝰ Aug. dicit apponi ⁊ tractat quomodo debeat accipi.
Aug. Qd addit cui gloria: cū ſufficeret ei gloria: inuſitata noſtre lingue locutio ē· nō ſenſus ambiguus. Idē ē dicere īuſitato ordine verboꝝ: ei gloria ꝑ hieſuz chriſtū cui gloria. Qd ē vſitato ordine· ei gloria: cui ꝑ hieſum chriſtū gloria. Per chriſtū ē gloria patri .i. clara cū laude noticia· q꜡ ꝑ eū īnotuit hominibus deus trinitas· qd eſt myſterium

eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed
(⁊ ſecure · .i. vt ſitis · diſcernēdo)
volo vos ſapientes eſſe in bono
(ſine ipſius aliqua parte)
⁊ ſimplices in malo. Deus autem
(dator · vt vos ledere nō valeat)
paciſ conterat ſathanā ſub pedibꝰ
(ſcilicet in aduētu meo · qd vt fiat)
veſtris velociter. Gratia domini
(ſit · ſic)
noſtri hieſu chriſti vobiſcum. Sa
(quaſi his eſtis cure · quaſi coepūs)
lutat vos thimotheꝰ frater ⁊ adiutor meus· ⁊ luciꝰ ⁊ iaſon · ⁊ ſoſipa
(genere· vel fide)
ter cognati mei. Saluto vos ego
(Notarꝰ apoſtoli· cui ꝯceſſit ſub ſuo noīe ſalutare · noīe nō numero)
tercius qui ſcripſi epiſtolā hanc in
(hic ē cui ſcripſit iohānes ī epiſtola canonica gaudens q꜡ fratribꝰ ſumptꝰ miſtrabat)
domino. Salutat vos caius hoſpes meus· ⁊ vniuerſa eccleſia i do
(ab archa· q· princeps · vel potiꝰ ab arce arcarius diſpēſator ciuitatis)
mino. Salutat vos eraſtus arca
(athenienſiū · ꝓprium nomē)
rius ciuitatis · ⁊ quartus frater.
(ita ſalutant iſti· vel ⁊ ego ipſe · vel ita hi predicti ſalutāt vos· ⁊ ego ipſe ſubſcribo ꝓpria manu.)
Gratia domini noſtri hieſu chriſti
(ſit · deo trinitati)
cū omnibus vobis amen. Ei autē
(i fide ꝑfecta · ſcōm)
qui potēs eſt vos ꝯfirmare iuxta
(a quo nō diſcordat predicatio chriſti · ſcōm)
euangelium meū ⁊ predicationem
(qd euangeliū ⁊ predicatio ē · .i. ſecundū id qd reuelatū ē mihi de occulto dei ꝯſilio ab eterno tacito· vel reuelat ipſum myſteriū)
hieſu chriſti ſecundū reuelationē myſterij tēporibus eternis taciti ·
(ꝑ ſpiritūſanctū · reſeratas)
Qd nunc patefactū ē ꝑ ſcripturas
(qui ab eterno hoc ordinauit· nō eſt fictum)
ꝓphetarum. Secundū eterni dei
(vt obediāt · bene opando)
preceptū ⁊ obedientiā fidei· in cun
(myſterii dico)
ctis gentibus cogniti· ſoli ſapienti
(patefactū · deo ſoli vel chriſto · a nobis)
deo· ꝑ hieſum chriſtū· cui honor: ⁊
(in ſe)
gloria in ſecula ſeculoꝝ.

Epiſtola pauli ad Romanos Finit. Prologus in epiſtolam ad Corinthios Incipit.

Epiſtola prima ad chorinthios multaſ cauſas diuerſaſqꝫ complectitur. Quarum partē relatione fratrum cognouit aplus. Partim ipſoꝝ corinthioꝝ ſunt literis īdicate. Nonnullas vero ꝓ officij ſui cura: aut ordinat: aut emēdat ⁊ varijs curationibus medet· diuerſa infirmitate languentibus. Nam apud eos primū curat diſſenſionis viciū· qd multi pſeudo apoſtoloꝝ intulerūt vnitatem ſcindētes eccleſie· vt proprij nomis facerent ſectatores· qd his exprobrat verbis apoſtolus. Hoc autē dico· qd vnuſquiſqꝫ veſtrum dicit: Ego quidē ſum pauli. ego autē appollo· ego vero cephe· ego aūt chriſti. Et ob hoc qdē hoꝝ ſe dicit facere nominū mētionē· vt multo magis erubeſcāt id ſe facere ſub falſoꝝ apoſtolorum noībus· qd etiam ſi ſub pauli ⁊ petri fieret nomine· diſpliceret. Secūda cauſa eius inducit · qui paterne oblitꝰ reuerentie vxorem ſibi nō erubuit facere de nouerca. Qd facinus licet fornicationē appellauerit apoſtolus · tamē ita cōdemnauit vt in vltionē facti autorē talis opis diabolo iudicauerit deputandū impoſita iudicioꝝ ⁊ litium tercia queſtione. Quarto loco matrimonioruꝫ iura tractant his. Quinto loco virginitatis conſiliū velut e vicino cōiungit. Sexto loco de eſcarū licentia diſputat. Septimo atqꝫ octauo loco de attondēdo viris: ⁊ mulieribus velando capite · ac ſacramentoꝝ cōmunione precipit. Nono loco emulatio que diuerſitate donoꝝ ſpiritualium naſcebat: ſub

C. I.
Corinthij ſunt achaici· hi ab ipſo apoſtolo paulo cōuerſi ſunt ·qui pcepto domini admonitus reſedit apud corinthios p annū vnum ⁊ menſes ſex· docēs īter eos verbū dei·ſed poſt p pſeudo multifarię ſubuerſi ut de baptiſtis ſe iactarent· vnitatem eccleſię ſcindētes·⁊ ſacramētorum virtutē ⁊ vſum ex miniſtroꝝ meritis iudicarent· vel ɔtēpto apoſtolo de ſapiētibus ſeculi. Sunt ⁊ alia capitula in ſuis locis notāda. De huiuſmōi ſcribit eis apoſtolus·a ſciſmatibus illos reuocās ad unitatē.

Huic epiſtolę ſicut ⁊ alijs ſalutationē pſcribit·⁊ nomē ſuū qđ ſuū celebrę erat omnibꝫ gētibus pponit: vt magiſtri noīe audito acqeſcant correctioni· ⁊ qa eis uiluerat apponit dignitatis nomē vt eſt apoſtolus ·⁊ nō humilitatis vt ſeruus.

Vel uocatus .i. ab omibus priuilegio nominis dictus.

Apoſtolus hieſu chriſti. Hic n ſeruum ſe nominat· quia potius erat opus autoritate ⁊ ɔmendatione contra ſuperbiam corinthioꝝ · apud quos uiluerat.

Et ſoſtenes. Ecce p eum qui īter eos verſabaṫ culpas eoꝝ ſe reſciſſe innuit. frater. p hoc remouet · qđ non malo animo ei notificauerit·ſed ex charitate ⁊ ɔſiderio correctōiſ

Cum omnibus. Jd ē.⁊ omnibus ſcribit ſuffraganeis corinthi·qui in eiſdē vicijs laborabant.

Gratias ago. primum pponit de bonis vt his alij ɔformentur

Et domino hieſu chri. Qui a patre pſonali quidem pprietate diſtinctus ē·ſed vnus cū ipſo vnitate ſubſtātię deus.

Deo meo. Omniū quidē deꝰ ē poteſtate qua creat· Sed eoꝝ pprie deꝰ dicitur·qui eū diligūt tenēt poſſidēt·qui illū colunt,quibus ſubuenit.

In omnibus. Supponit ptes aliquas in omni verbo .i. in omni genere linguarū· vel in omni modo pdicandi.i.minoribꝰ mediocribꝫ ⁊ pfectis

Sicut teſtimonium. Jd ē.ita verbū ⁊ ſcientiā tenetis· ſicut ego prędicaui ⁊ teſtimonio ,pphetarum ɔfirmaui. Vel quia firmiter fidē quā pdicaui tenetis omnibus donis repleti eſtis.

exemplo membroꝝ ⁊ corporis caſtigaṫ. Decimo reſurrectōnis ſpes multis ⁊ argumētis ⁊ rationibus approbaṫ. Ultimo colligendis ad neceſſitatē ſanctoꝝ nomie charitatis cura·uel ędificatio cultui imponitur . Interſerunṫ his pauca quę aut: vt quibuſdam videṫ: pendent ex ſupioribus· aut habēt licet proprias tamē puulas actiones.

Argumentum Incipit.

Corinthij ſūt achaici ⁊ hi ſimiliter ab apoſtolo audierunt verbum veritatis:⁊ ſubuerſi ſunt multifarie a falſis apoſtolis. Quidam a philoſophię verboſa eloquentia alij ſecta legis iudaicę inducti ſunt Hos reuocat apoſtolus ad veraꝫ fidem ⁊ euangelicam ſapientiā ſcribens eis ab epheſo p thimotheuꝫ diſcipulum ſuum.

C. I.

a deo
vel hominibus electus
Paulus uo
dei volūtate miſſus ad predicandū gētibus chriſtum.
catus apoſtolus
qđ nō illi veſtri pſeudo
nō p iram
hieſu chriſti p vo
hic dicit apoſtolo de eis nūciaſſe
lūtatem dei ·⁊ ſoſthenes frater ec
nō hominū vt vos facitis determinat cui ſcribat in baptiſmo p chriſtū·nō p homines
cleſię dei quę ē corinthi ſanctifica
qui vocati p predicationē deinde ſācti facti ſint vel pelectis a deo, vt ſācti ſint ita vt nihil ab hoīe
tis i chriſto hieſu vocatis ſanctiſ:
qđ vere dū ſerui· vnde ,ppe ē dominꝰ omnibꝰ inuocantibꝰ eū i ve. nō aliud ab eo
cū omnibus qui inuocant nomē
qđ vere ſuo·dum ab eo credunt regi ⁊ ſaluari mihi primitus ɔmiſſo
domini noſtri hieſu chriſti in om
chorinthioꝝ ſtantibus vt maneāt.lapſis vt redeant.
ni loco ipſoꝝ ⁊ noſtro . Gratia vo
mētis tranquillitas ne vnio puteṫ pſone
bis ⁊ pax a deo patre noſtro ⁊ do
corde lingua ope
mino hieſu chriſto . Gratias ago
a quo omnia credo eſſe non ab hominibus
deo meo ſemper pro vobis in
dum ɔſidero gratiā.i.dona chriſti nō aliūde
gratia dei quę data ē uobis i chri
donis
ſto hieſu· quia in omnibus diuites
in chriſto nō in homine
facti eſtis in illo in omni verbo ⁊
intellectu ſcripturarū .i.que de eiuſdē teſtimonijs ,pphetarum predicaui
in omni ſcientia: ſicut teſtimoniū
chriſti confirmatum eſt in vobis ·
diuites qđ neceſſe ſit ⁊ ſi nō omia,habēt q̄ apli i ſpiritusſancti
ita vt nihil uobis deſit i vlla gra
cū deſiderio·qꝛ certi ſide ⁊ parati viſionem q̄ poſt mortē vel in die iudicij quā impij timēt
tia expectantibus reuelationē do
a qua expectatione nō deficiatis.ipſe ē eni
mini noſtri hieſu chriſti. Qui ⁊ cō
cuiuſqꝫ ⁊ ſi nō ſine peccato
firmabit vos vſqꝫ in finē ſine cri
cū cuiqꝫ poſt mortē manifeſtaṫ. vel ɔfirmabit uos ſemp mēte euntes ī illū diem
mine:in diem aduētus domini no
ɔfirmabit·qꝛ .i. verus in ,pmiſſis
ſtri hieſu chriſti. Fidelis autē deꝰ
qui aduerſos vocauiṫ iam facilꝰ ɔuerſos confirmabit nō modo apoſtoloꝝ· vel angeloꝝ·ſed
p quem vocati eſtis in ſocietatē fi
lij eius domini noſtri hieſu chriſti.
alios
Obſecro autē vos fratres·p nomē
ſi vultis eſſe eius a quo nominamini chriſtiani. qđ predicti dicūt
domini noſtri hieſu chriſti · vt id
oris ɔfeſſione ⁊ īterius habeatis ī corde.
ipſum dicatis omēs: ⁊ non ſunt in
diuiſiones ſed
vobis ſciſmata . Sitis autē pfecti
in eadē voluntate qua predicti ⁊ ītelligētia ·ita vt pfecti ſitis
in eodem ſenſu:⁊ in eadē ſcientia .
hoc ideo dico quia literis
Significatum eſt enim mihi de
tamen
vobis fratres mei ab his qui ſunt
locus ē vel qui ſunt illius matrone hoc ſcilicꝫ de diſciplina domīca
cloes: quia contētiones ſint iter
nō ſolum ſcio ɔtētiones·ſed ⁊ verba que dicitis.
vos. Hoc aūt dico qđ unuſquiſqꝫ
Q·aliꝰ hoc dicit aliꝰ illud .i.a paulo baptizatꝰ
veſtrū dicit. Ego ſum quidē pau
hoc ē quaſi idolatra
li·ego aūt appollo·ego uero cephę
hoc bene illi quales ſupra laudauit qui hoſtiam habent fidei
ego aūt chriſti: Diuiſus ē chriſtus
ſed vt ſit vobis autor ſalutis
Nunquid paulus crucifixus eſt p
ſcꝫ qꝛ peccata dimitteret in īuocatione nomis pauli.
vobis: aut i nomine pauli bapti
qꝛ de baptiſtis gloriamini
zati eſtis . Gratias ago deo meo
de hoc contendentiū
qꝛ neminē veſtrum baptizaui:niſi

Obſecro. his laudatis inuitat alios ad hoꝝ ſimilitudinē.

Cloes. Nomen loci vel pſonę·aliquibuſ enim videṫ locus eſſe · ac ſi diceret ab his qui ſunt antiochię. Aliquibus autē fęmina fuiſſe videṫ deo deuota cuꝫ qua multi eſſent colentes deum.

Hoc aūt dico. Hic cōtra baptiſtas agere īcipit de quibꝫ illi gloriabanṫ.

Ego ſum pauli. Sub ſuo noie ⁊ apoſtoloꝝ notat pſeudo · ne ſi diceret in nomine ipſius vel illiꝰ videreṫ eis īuidere:⁊ ſibi velle attribuere· Vel ſi nō ī nomine maioꝝ·nec minorum·

Ego uero cephę Petrus dicitur in figura chriſtiani populi a petra chriſto. Tu es petrus a petra quā cōfeſſus es·⁊ ſuper hanc petrā.i.ſup me: nō ſuper te: Non eñ dicuntur petri·ſed chriſti ne eſſet ſpes in homine et ne eſſent tot baptiſmi quot ſerui. Miniſterium baptizandi dedit ſuis ſeruis chriſtus·poteſtatē aūt retinuit ſibi quam ſi vellet poterat ſeruis ſuis dare: vt tāta vis eſſet ī baptiſmo ſerui: quantā vim habet baptiſmus a domino datus · ⁊ ideo non differt ſiue bonus ſiue malus cui cōtingit miniſteriū baptizādi baptizet· Inde etiam nemo dicit baptiſmꝰ meus·cum dicat euangelium meum·prudentia mea· gloria mea · licet hęc ſint a deo . ī quibꝫ differentia eſt. In his enim alius alio doctior ⁊ alius alio melius operatur. In baptiſmate autem alius alio magis minus ve baptizatus ſiue ab inferiore ſiue a maiore baptizetur dici non poteſt.

Diuiſus ē. Secundū vos chriſtus·quaſi multos facitis chriſtos.i.datores gratiarū. Vel qui operatur idem in omnibus diuiſus eſt· dum crediṫ in iſto plus operari·in illo minus. Vel quia hoc dicitis modo a vobis diuiſus eſt chriſtus.i.ſeparatus.

Nunquid paulus c.uel in no.pauli ⁊c. Per hoc verum qđ tenebant facit erubeſcere de falſis·ſicut p chriſti reſurrectionē quā credebāt probat reſurrectionē mortuoꝝ quā negabant.